



# **OPPIMISEN JA OPPIMATERIAALIEN AVOIMUUS. KORKEAKOULU- JA TUTKIMUSYHTEISÖN KANSALLINEN LINJAUS JA TOIMENPIDEOHJELMA 2021–2025.**

**OSALINJAUS 1 – OPPIMATERIAALIEN AVOIN SAATAVUUS**

## VASTUULLISEN TIETEEN JULKAISUSARJA

Vastuullisen tieteen julkaisusarjassa julkaistaan julistuksia, linjauksia, selvityksiä, suosituksia ja muita asiakirjoja, jotka liittyvät tieteen ja tutkimuksen avoimuuteen, vastuullisuuteen, saavutettavuuteen, tiedeviestintään sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen. Julkaisusarja ei ole tieteellinen vertaisarvioitu julkaisu. Julkaisusarjaa julkaisevat Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Oppimisen ja oppimateriaalien avoimuus. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön kansallinen linjaus ja toimenpideohjelma 2021–2025. Osalinjaus 1 – Oppimateriaalien avoin saatavuus

Vastuullisen tieteen julkaisusarja 14:2020

2. vuosikerta

Tekijä: Avoimen tieteen koordinaatio, Tieteellisten seurain valtuuskunta

Julkaisija: Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta

Helsinki, 2020

ISSN 2670-062X

ISBN 978-952-5995-38-1


DOI <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995381>

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä. Tarkastele lisenssiä osoitteessa <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.



# **OPPIMISEN JA OPPIMATERIAALIEN AVOIMUUS. KORKEAKOULU- JA TUTKIMUSYHTEISÖN KANSALLINEN LINJAUS JA TOIMENPIDEOHJELMA 2021–2025.**

## **OSALINJAUS 1 – OPPIMATERIAALIEN AVOIN SAATAVUUS**



Hyväksytty Avoimen  
tieteen ja tutkimuksen  
kansallisessa  
ohjausryhmässä  
29.10.2020.

# SISÄLTÖ

Julistuksessa asetettu päämäärä.....	5
Johdanto .....	5
Määritelmät .....	10
Strategiset periaatteet ja niiden toteutumisen vastuut .....	13
Oppimateriaalien avoimen saatavuuden osalinjaus .....	15
Liite 1: Suositus oppimateriaalien avoimessa julkaisemisessa huomioitavista tekijänoikeudellisista asioista .....	19
Liite 2: Linjauksen luonnostelu .....	27

# JULISTUKSESSA ASETETTU PÄÄMÄÄRÄ

Avoimien oppimateriaalien laatiminen, hyödyntäminen ja yhteiskehittäminen sekä muut avoimet opetuskäytännöt ovat osa korkeakoulutuksen arkea ja mahdollistavat jatkuvan oppimisen.

## JOHDANTO

Tämä linjaus koskee oppimisen avoimuutta, oppimateriaalien avointa saatavuutta ja avoimia oppimis- ja opetuskäytäntöjä.

Tutkimus ja opetus sekä oppiminen ovat aina olleet läheisessä yhteydessä toisiinsa. Tutkimus tuo esiin uutta tietoa, jota opetus levittää laajemmin ihmisten saataville ja jonka oppiminen tekee osaksi yksilön omia valmiuksia. Siksi tieteen ja tutkimuksen avoimuus on luontevasti kytköksissä oppimisen avoimuuteen.

Jotta laajalla yleisöllä olisi aito mahdollisuus hyödyntää avoimeksi saatettuja tutkimustuloksia, ne on usein jalostettava muotoon, joka palvelee ja helpottaa niiden hyödyntämistä, leviämistä ja oppimista. Oppimisen tarpeisiin kehitettyjen materiaalien eli oppimateriaalien avoin saatavuus palvelee näin tutkimustulosten tunnetuksi tekemistä.

Avoimet oppimateriaalit ja esimerkiksi digitalisoitumisen tarjoamat uudenlaiset avoimemmat oppimis- ja opetuskäytännöt vähentävät tarvetta sitoa oppiminen ja opetus tiettyyn aikaan ja paikkaan. Oppimisen avoimuus on näin luonteva osa uudenlaista joustavaa oppimista, jossa jokaisella on elämäntilanteestaan ja asuinpaikastaan riippumatta enemmän tilaisuuksia oppia uutta.

Linjaus on suomalaisen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön yhteistyön tulos ja yhteinen näkemys oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden suunnasta.

## OPETTAJAN JA TUTKIJAN VAPAAUS

Linjauksen tavoitteena on toteuttaa avoimuus tavalla, joka tukee ja lisää korkeakouluasteen opettajien ja tutkijoiden vapautta ja mahdollisuuksia jakaa tutkittua tietoa opetuksessaan ja laatimissaan oppimateriaaleissa. Opetuksen ja oppimateriaalien tarkoituksena on jakaa tutkimukseen perustuvaa tietoa koko yhteiskuntaan. Opettajilla ja tutkijoilla tulee olla mahdollisuus valita opetuksessaan ja laatimissaan oppimateriaaleissa tähän tarkoitukseen parhaiten sopivat keinot. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön tulee taata kannustimet ja rakenteet oppimisen ja oppimateriaalien avoimuudelle tavalla, joka kunnioittaa tasavertaisesti opettajien ja tutkijoiden opetuksen ja oppimateriaalien kehittämiseksi tekemää työtä.

## KANSAINVÄLINEN JA KANSALLINEN VIITEKEHYS

Tämän linjauksen laatimisessa on hyödynnetty sitä laajaa kotimaista ja kansainvälistä työtä, jota oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden hyväksi on tehty. Merkittäviä kansainvälisiä lähteitä linjauksen luonnostelussa ovat olleet Euroopan komission julkaisu *Practical Guidelines on Open Education for Academics: modernising higher education via open educational practices* (2019) ja UNESCO:n *Avoimien oppimateriaalien suositus* (2019). Merkittäviä kansallisia saavutuksia ovat opetusministeriön ja opetushallituksen kehittämä ja CSC:n koordinoima kansallinen Avoimien oppimateriaalien kirjasto<sup>1</sup> sekä ARENE:n ja UNIFIn yhteinen visio korkeakoulujen digitalisaatiolle<sup>2</sup>.

---

1 Käyttöönotto vaiheittain 2019–2020, ks. aoe.fi

2 Ks. <https://wiki.eduuni.fi/x/NKELBw>

## RISKIT JA UHAT

Vaikka avoimet oppimateriaalit ja muu avoimesti saatavilla oleva opetus ovat hyödyntäjälleen maksuttomia, niiden laatiminen ja muu kehittäminen vaatii monenlaisia resursseja. Riskinä on, että kustannukset ja työmäärät kasautuvat niille yksilöille ja organisaatioille, jotka ovat erityisen aktiivisia oppimisen ja oppimateriaalien avaamisessa. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön onkin syytä pohdita avaamisesta syntyvien kustannusten ja työmäärien jakautumista ja huolehtia oppimisen ja oppimateriaalien avaamisen tarpeellisesta resursoinnista.

Riskinä on myös, että oppimista ja oppimateriaaleja lähdetään avaamaan pakon avulla. Riskiä ehkäisemään on laadittu tekijän päätösvaltaa korostava kansallinen suositus, joka julkaistaan tämän linjauksen liitteenä. Kaiken opetuksen ja kaikkien oppimateriaalien avaamiseen velvoittaminen ei ole edes perusteltua, koska osa opetuksesta ja oppimateriaaleista ei välttämättä toimi tietyn opetustilanteen ulkopuolella hyvin. Pakon sijaan oppimisen avaaminen tapahtuu parhaiten kannustamalla, esimerkiksi antamalla tunnustusta ja meriittejä oppimisen ja oppimateriaalien avaamisesta.

Toisenlaisen uhan taas synnyttää uskomus, että avoimet oppimateriaalit ja muu avoimesti saatavilla oleva opetus voisivat yksinään olla oppimisen ja opetuksen perusta ja korvata vuorovaikutteisen lähiopetuksen. Lähiopetusta ei saa unohtaa oppimisen avoimuutta edistäessä, ja opetuksen kokonaislaatua on hyvä seurata säännöllisesti. Lisäksi on syytä hyödyntää avoimen oppimisen ja avoimien oppimateriaalien tarjoamia mahdollisuuksia oppimisen ja opetuksen laadun parantamiseen.

Tietokirjoja kustantavien tieteellisten seurojen ja muiden kotimaisten tutkimusjulkaisijojen huolena on, että oppimateriaalien avoin saatavuus vaikuttaa haitallisesti heidän taloudellisiin toimintaedellytyksiinsä. Laadukkaasti kirjoitetuille ja toimitetuille erityisalojen tietokirjoille on kuitenkin oma paikkansa avointen oppimateriaalien rinnalla. Avoimet oppimateriaalit voivat synnyttää myös markkinoita erilaisille lisäarvoa tuottaville palveluille.

Taloudellisiin toimintaedellytyksiin liittyviä huolenaiheita esiintyy myös kaupallista koulutusta ja koulutusvientiä tarjoavissa korkeakouluissa. Koska linjaus ei edellytä avaamaan kaikkea opetusta, korkeakouluille jää mahdollisuuksia opetuksen kaupallistamiseen. Lisäksi avoimet oppimateriaalit ja muu avoimesti saatavilla oleva opetus

tarjoavat markkinointiin liittyviä mahdollisuuksia. Laadukkaasti tuotettu avoin oppimateriaali tai verkkokurssi voi olla merkki laadukkaasta koulutusalan toimijasta ja näin houkutella oppijoita hyödyntämään myös kaupallisia tuotteita ja palveluita.

## LINJAUKSEN RAKENNE JA TAUSTA

Linjauksen on laatinut suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö. Työn edistymisestä on vastannut Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) Avoimen tieteen koordinaation oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän erikseen kokoama työryhmä. Työtä on ohjannut Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallinen ohjausryhmä. Linjaus tukee *Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistusta 2020–2025*.<sup>3</sup>

Linjaus koostuu yhteisistä periaatteista ja (a) oppimateriaalien avoimen saatavuuden sekä (b) avoimien oppimis- ja opetuskäytäntöjen osalinjauksista, joissa määritellään tavoitteita ja toimenpiteitä.

Periaatteissa määritellään yleiset ehdot oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden edistämiseksi. Ne sanoittavat korkeakoulu- ja tutkimusyhteisölle tärkeitä asioita, joista on pidettävä kiinni avoimuutta edistettäessä. Osalinjauksiin kirjatut tavoitteet ovat enemmän aikaan sidottuja päämääriä, ja niihin liittyy konkreettisia toimenpiteitä. Muuttuva kansainvälinen ympäristö vaikuttaa tavoitteisiin ja niiden toimenpiteisiin nopeammin kuin periaatteisiin.

## TOIMEENPANO JA SEURANTA

Linjausta sovelletaan korkeakoulutuksessa sekä erilaisissa jatkuvan oppimisen muodoissa, joihin korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön organisaatiot osallistuvat esimerkiksi järjestäjinä tai yhteistyökumppaneina. Linjausta voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden koulutusalan organisaatioiden avoimen oppimisen ja avoimien oppimateriaalien käytänteitä suunniteltaessa.

Linjaus astuu vaiheittain voimaan 1.1.2021. Linjauksen yksityiskohtia täsmennetään suosituksilla, joista ensimmäinen, sopimuksellisia sekä tekijänoikeuksiin, lisensointiin ja tietosuojaan liittyviä kysymyksiä koskeva

---

3 <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995213>.



suositus julkaistaan tämän linjauksen liitteenä. Muiden suositusten suunniteltu ilmestymisaikataulu on:

- Suositus oppimateriaalien saavutettavuudesta – 2021
- Suositus hyvistä käytännöistä, miten oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden kehittäminen huomioidaan työtehtävissä ja meritoitumisessa – 2021
- Suositus oppijoiden moninaisuuden ja sisältöjen vastuullisuuden huomioivista avoimesta opetuksesta ja oppimateriaaleista – 2022
- Suositus käytännöistä ja työkaluista, joilla varmistetaan avoimien oppimateriaalien löydettävyys, yhteentoimivuus, uudelleenkäytettävyys ja jatkokehitettävyys – 2022

Linjauksen toimeenpanon seurannasta vastaa Avoimen tieteen koordinaatio, joka myös määrittelee vuosittain Oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän asiantuntemusta hyödyntäen seurannan riittävät tavoitetasot. Seurannan välineisiin kuuluvat:

- korkeakouluille ja muille avointa oppimista kehittäville organisaatioille sekä eri alojen opettajille ja opiskelijajärjestöille säännöllisesti kohdistetut selvitykset
- kansallisesta Avoimien oppimateriaalien kirjastosta saadut tiedot esimerkiksi kirjastoon tallennettujen korkeakoulutusasteen oppimateriaalien määrästä ja kirjastosta ladattujen korkeakoulutusasteen oppimateriaalien määrästä
- tutkimushanke korkeakoulujen avoimien oppimateriaalien laadusta, määrästä, käytöstä ja arvostuksesta Euroopan unionin maissa

Linjauksen toinen osalinjaus avoimista oppimis- ja opetuskäytännöistä valmistuu viimeistään 2022. Koko linjausta päivitetään 2024.

# MÄÄRITELMÄT

**Oppimisen avaamisella tai avoimella oppimisella** (Open Education) tarkoitetaan oppimaan pääsyn ja osallistumisen laajentamista suuremmille yleisöille ja kohderyhmille madaltamalla oppimisen esteitä ja lisäämällä sen saavutettavuutta, esteettömyyttä, tarjontaa ja oppijakeskeisyyttä. Se monipuolistaa opetuksen, oppimisen, tiedon luomisen, yhteiskehittämisen ja jakamisen mahdollisuuksia sekä yhdistää muodollisen ja vapaaehtoisen oppimisen reittejä.

Vaikka avoin oppiminen tapahtuu usein digitaalista teknologiaa hyödyntäen, avoin oppiminen ei ole sama asia kuin digitaalisuutta hyödyntävä oppiminen tai opetuksen tai oppimateriaalien digitalisoiminen.

**Avoimilla oppimateriaaleilla** (Open Educational Resources) tarkoitetaan minkä tahansa muotoisia ja millä tahansa välineellä käytettäviä, opetus- ja oppimistarkoitukseen osittain suunniteltuja materiaaleja tai informaatiota, jotka on

- vapautettu yleiseen käyttöön (Public Domain) tai
- jaettu avoimella lisenssillä, joka antaa muille kuin tekijälle oikeuden maksuttomaan pääsyyn, uudelleenkäyttöön, uudelleen soveltamiseen, muokkaukseen ja edelleen jakamiseen.<sup>4</sup>

Lisäksi avoimien oppimateriaalien määriä laskettaessa huomioidaan myös ennen linjauksen voimaantuloa laaditut oppimateriaalit, jotka on lisensoitu osittain avoimilla lisensseillä, jotka kieltävät materiaalin pohjalta muokattujen versioiden julkaisemisen, materiaalin kaupallisen hyödyntämisen tai molemmat (esimerkiksi ND- ja NC-ehdot sisältävät Creative Commons -lisenssit).

Vaikka tutkimusjulkaisuja voidaan käyttää oppimateriaaleina etenkin ylemmillä koulutustasoilla ja vaikka siten tutkimusjulkaisujen avoimuus tekee näistä avoimia oppimateriaaleinakin, tämä linjaus koskee ennen kaikkea sellaisia oppimateriaaleja, jotka eivät ole ensisijaisesti

---

<sup>4</sup> Avointen oppimateriaalien määritelmä seuraa UNESCO:n 2019 oppimateriaalisuosituksessa annettua avointen oppimateriaalien määritelmää muuten, mutta siitä on poistettu maininta tutkimusmateriaaleista, joita käsitellään *Tutkimusaineistojen ja -menetelmien avoimen saatavuuden linjauksessa*.

tutkimusjulkaisuja. Lisäksi linjauksessa yhdeksi avoimeksi oppimateriaaliksi katsotaan pedagogisesti mielekäs ja oppimisessa hyödynnettävissä oleva kokonaisuus.

**Avoimilla oppimis- ja opetuskäytännöillä** (Open Educational Practices) tarkoitetaan käytänteitä, joilla oppimisesta ja opetuksesta tehdään läpinäkyvää, jaettavaa ja jatkojalostettavaa.

Tällaisia käytänteitä ovat esimerkiksi:

- vertaisoppiminen ja opetuksen kehittäminen opiskelijoiden, tutkijoiden ja opetushenkilökunnan ja muun yhteiskunnan välillä
- opiskelijoiden osallistaminen oppimispolkujensa suunnitteluun ml. oppilaitoksen ulkopuolella hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
- opetustarjonnan avaaminen laajalle yleisölle (esim. MOOC-kurssit)
- opetuksen suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvien aineistojen jakaminen ja jatkohyödyntäminen (esim. opetussuunnitelmat, arviointimenetelmät, ohjeistukset, kokemukset opettamisen toteutuksesta ja oppimisesta)
- avointen oppimateriaalien käyttö, jatkokehitys ja yhteiskehittely (esim. videot, podcastit, kirjalliset materiaalit).

**Suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö muodostuu** osittain samoista toimijoista kuin Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistuksessa määritelty suomalainen tutkimusyhteisö<sup>5</sup>, mutta erityisesti opetuksen näkökulmasta katsottuna. Tarkemmin suomalaiseen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisöön kuuluvat:

- Suomen laeissa ja asetuksissa määritellyt yliopistot ja ammattikorkeakoulut
- suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa toimiva opetus- ja tutkimushenkilöstö ja opetuksen sekä tutkimuksen tukihenkilöt
- suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa toimivat opiskelijat erityisesti silloin, kun he osallistuvat oppimisen ja oppimateriaalien kehittämiseen

---

5 Avoimen tieteen julistus 2020: DOI <https://doi.org/10.23847/isbn.978952599523>, sivu 3.

- suomalaiset avoimen korkeakouluopetuksen ja avoimen tutkimuksen infrastruktuuria kehittävät palveluntuottajat, kuten CSC – Tieteen tietotekniikan keskus
- muut suomalaisen tutkimusyhteisön muodostavat toimijat ja organisaatiot (esimerkiksi tutkimuslaitokset, tieteelliset seurat ja kirjastot) erityisesti silloin, kun ne toimivat opetuksen ja oppimateriaalien parissa ja osallistuvat avoimen oppimisen kehittämiseen; tässä linjauksessa näitä kutsutaan **muiksi avointa oppimista kehittäviksi organisaatioiksi**.

# STRATEGISET PERIAATTEET JA NIIDEN TOTEUTUMISEN VASTUUT

Kaikkiin periaatteisiin liittyvä nykytilanteen kartoitus vaatii seurantakriteerien määrittelyä. Seurantakriteerit määritellään erillisissä suosituksissa. Suositusten laatimisesta huolehtii Avoimen tieteen koordinaatio, ja korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot osallistuvat määrittelytyöhön. Määrittelytyössä hyödynnetään olemassa olevia kriteeristöjä ja suosituksia. Kriteerien toteutuminen varmistetaan osana avoimen tieteen kansallista seuranta ja niitä päivitetään tarvittaessa.

**Periaate 1: Opetuksen ja sen yhteydessä kehitettyjen avoimien oppimateriaalien sisällön luotettavuutta ja muita laadun osatekijöitä arvioidaan avoimuuden ohella.**

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A) Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää, miten oppimisen ja oppimateriaalien yleisiä laatukriteerejä voi soveltaa avoimeen oppimiseen ja avoimiin oppimateriaaleihin, ja mitä muita laatukriteereitä tarvitaan.
- B) Jatkuva seuranta: Kriteerien seurannan lisäksi yliopistot ja ammattikorkeakoulut varmistavat omissa laatujärjestelmissään, että panostukset avoimien oppimateriaalien ja muun avoimesti saatavilla olevan opetuksen laatimiseen ja hyödyntämiseen lisäävät opetuksen kokonaislaatua. Korkeakoulut varmistavat, että laadukasta lähiopetusta järjestetään, vaikka oppimateriaaleja ja opetusta on laajalti saatavilla avoimesti.

**Periaate 2: Avoimen oppimisen ja avointen oppimateriaalien kehittämisessä ja hyödyntämisessä kunnioitetaan tekijänoikeuksia, tietosuoja ja eettisiä käytäntöjä.**

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A) Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2020 Avoimen tieteen koordinaatio kartoittaa, mitä sopimuksellisia sekä tekijänoikeuksiin, tietosuojaan ja lisensointiin liittyviä kysymyksiä on huomioitava oppimateriaaleja avattaessa.
- B) Jatkuva seuranta: Kriteerien seurannan lisäksi Avoimen tieteen koordinaatio käynnistää vuoden 2021 aikana tutkimustuotosten immateriaalioikeuksiin (ml. niiden pohjalta laaditut oppimateriaalit) liittyvän selvityksen, jonka tarkoituksena on selkeyttää omistajuus- ja sopimus-kysymyksiä. Selvityksessä hyödynnetään korkeakoulujen sekä tutkimus- ja opetusalan työntekijäjärjestöjen asiantuntemusta.

**Periaate 3: Avoimen oppimisen ja avointen oppimateriaalien kehittämisessä huomioidaan niiden saavutettavuus ja soveltuminen monenlaisille oppijoille.**

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A) Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio kartoittaa ja tunnistaa kriteerit oppimateriaalien saavutettavuudelle. Viimeistään vuonna 2022 tunnistetaan kriteerit oppijoiden moninaisuuden ja sisältöjen vastuullisuuden huomioimiselle avoimessa oppimisessa ja oppimateriaaleissa.
- B) Jatkuva seuranta: Osana avoimen tieteen kansallista seurantaa.

**Periaate 4: Oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden kehittämiseen tehtyä työtä arvostetaan merituumiskriteereissä ja työtehtävien suunnittelussa.**

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A) Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio tunnistaa hyvät käytännöt, miten oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden kehittäminen huomioidaan työtehtävissä ja miten siitä merittöidutaan. Lisäksi Avoimen tieteen koordinaatio suunnittelee yhdessä CSC:n, korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa merittien arvioimista tukevia mittareita ja tietopohjaa.
- B) Jatkuva seuranta: Osana avoimen tieteen kansallista seurantaa.

# OPPIMATERIAALIEN AVOIMEN SAATAVUUDEN OSALINJAUS

## TAVOITTEET JA NIIDEN EDELLYTTÄMÄT TOIMENPITEET

**Tavoite 1: Vuoteen 2025 mennessä korkeakouluissa hyödynnetään ja laaditaan avoimia oppimateriaaleja laajasti.**

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- a) Viimeistään vuonna 2022 Avoimen tieteen koordinaatio laatii yhdessä korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa yhteisen suosituksen käytännöistä ja työkaluista, joilla varmistetaan avoimien oppimateriaalien löydettävyys, yhteentoimivuus, uudelleenkäytettävyys ja jatkokehitettävyys.
- b) Viimeistään vuonna 2022 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää mahdollisuuksia luoda yhdessä CSC:n kanssa avoimen verkkokurssin, jonka suorittaminen antaa avoimien oppimateriaalien laatimiseen ja hyödyntämiseen tarpeelliset valmiudet.
- c) Viimeistään vuonna 2023 Avoimen tieteen koordinaatio määrittelee yhdessä korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa avoimien oppimateriaalien osaamisvaatimukset, jotka kertovat, mitä taitoja opettajan on avoimien oppimateriaalien laatimisessa ja hyödyntämisessä hyvä hallita.
- d) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot laativat tämän linjauksen ja sitä täsmentävien suositusten pohjalta avoimista oppimateriaaleista omat ohjeensa, jotka neuvovat esimerkiksi sopimuksellisista asioista, lisensseistä, oppimateriaalien avaami-



sen työkaluista, suositelluista jakamispaikoista sekä avoimien oppimateriaalien löytämisestä ja hyödyntämisestä.

- e) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot tarjoavat avoimien oppimateriaalien laatijoille tukea ja koulutusta lisensointiin, avoimuuteen ja sen käytännön toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.
- f) Osana avoimen tieteen kansallista seurantaa selvitetään säännöllisesti organisaatioiden valmiuksia tukea avoimien oppimateriaalien laatimista.

**Tavoite 2: Vuoteen 2025 mennessä korkeakouluasteen avoimien oppimateriaalien määrä on kasvanut moninkertaiseksi ja laatu on parantunut oppimista paremmin palvelevaksi.**

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- a) Viimeistään vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio kehittää palkinnon, joka jaetaan vuosittain oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden kehittämisessä ansioituneelle henkilölle tai ryhmälle.
- b) Viimeistään vuonna 2023 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää rahoitusmekanismeja avointen oppimateriaalien kehittämiselle vertailemalla myös kansainvälisiä esimerkkejä.
- c) Avoimien oppimateriaalien tekijöiden suositellaan kuvailemaan laatimansa avoimet oppimateriaalit Avointen oppimateriaalien kirjastoon.
- d) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot etsivät Avointen oppimateriaalien kirjaston kanssa menetelmiä, joilla organisaatioiden omiin varantoihin tallennetut avoimet oppimateriaalit tallentuvat myös Avointen oppimateriaalien kirjastoon.
- e) Viimeistään vuonna 2023 korkeakoulut ja keskeiset rahoittajat sopivat UNIFIn ja ARENE:n avustuksella, miten oppimateriaalien avoimen saatavuuden edistämisestä syntyvät kustannukset jakautuvat, ja tukevat sopimansa mallin mukaisesti avointen oppimateriaalien laatimista ja päivittämistä.

- f) Tutkimusrahoittajat huomioivat tutkimustulosten pohjalta laadittavat avoimet oppimateriaalit myönteisesti rahoituspäätöksissä.
- g) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot suunnittelevat ja toteuttavat yhteisiä hankkeita, joissa edistetään kaikkien hankkeeseen osallistujien valmiuksia avoimien oppimateriaalien kehittämiseen, kehitetään yhdessä laadukkaita avoimia oppimateriaaleja ja luodaan verkostoja avoimien oppimateriaalien markkinoimiseen.
- h) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot suunnittelevat ja toteuttavat muiden koulutusasteiden kanssa yhteistyöhankkeita, joissa hyödynnetään korkeakouluasteen avoimia oppimateriaaleja.
- i) Osana avoimen tieteen seurantaa luodaan ja otetaan käyttöön prosessi seuraamaan korkeakouluasteen avoimien oppimateriaalien laatua ja määrää.
  - i. Avointen oppimateriaalien kirjasto kokoaa vuosittain tietoja sinne kuvailtujen sekä sieltä ladattujen korkeakoulutusasteen oppimateriaalien määrästä eri koulutusaloilla ja eri kielillä.
  - ii. Avointen oppimateriaalien kirjasto kokoaa tietoja sinne tallennettujen korkeakouluasteen oppimateriaalien päivittämisestä ja saavutettavuudesta.
  - iii. Selvitetään säännöllisesti eri alojen opettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä avoimien oppimateriaalien laadun ja määrän riittävydestä.
  - iv. Säännöllisesti Oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän asiantuntemusta hyödyntäen määrittellään kohtien (i)–(iii) tuloksille riittävyyden tasot aiempien vuosien kehityksen perusteella.
  - v. Säännöllisesti julkaistaan kohtien (i)–(iv) perusteella raportti oppimateriaalien avoimuuden kehityksestä korkeakoulu- ja tutkimusyhteisössä.

**Tavoite 3: Vuoteen 2025 mennessä Suomi tunnetaan korkeakouluasteen avoimien oppimateriaalien edelläkävijänä ja edistäjänä.**

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- a) Suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö osallistuu avoimien oppimateriaalien käytön ja arvostuksen edistämiseen ja tutkimiseen EU:n tasolla.
- b) Avoimen tieteen koordinaatio viestii avoimista oppimateriaaleista, niitä koskevasta linjauksesta ja yhteisesti laadituista suosituksista sekä avoimeen oppimiseen liittyvistä palveluista ja hankkeista sekä Suomessa että kansainvälisesti.
- c) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot tiedottavat avoimista oppimateriaaleista ja niihin liittyvistä käytänteistä organisaation sisällä sekä kumppaneilleen ja laajemmalle yleisölle kansallisesti ja kansainvälisesti.
- d) Suomalaiset korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot sekä avoimen tieteen koordinaatio osallistuvat kansainvälisiin ja erityisesti EU:n yhteistyöhankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää avointen oppimateriaalien kehittämistä ja hyödyntämistä.
- e) Viimeistään vuonna 2023 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää yhdessä korkeakoulujen, tutkimusrahoittajien ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa mahdollisuuksia hankkeeseen, joka tutkii korkeakoulujen avoimien oppimateriaalien laatua, määriä, käyttöä ja arvostusta Euroopan unionin maissa.
  - i. Tutkimushanke selvittää ja luo tutkimusmenetelmiä, joilla eri maissa ja eri kielillä julkaistujen avoimien oppimateriaalien käyttöä ja arvostusta voidaan arvioida tasavertaisesti.

# LIITE 1: SUOSITUS OPPIMATERIAALIEN AVOIMESSA JULKAISEMISESSA HUOMIOITAVISTA TEKIJÄNOIKEUDELLISISTA ASIOISTA

Tämä suositus täsmentää oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden linjauksen toista periaatetta, jonka mukaan avoimen oppimisen ja avointen oppimateriaalien kehittämisessä ja hyödyntämisessä kunnioitetaan tekijänoikeuksia ja muita asiaan kuuluvia oikeuksia. Suosituksen tarkoituksena on tuoda esiin hyviä käytänteitä, jotka auttavat periaatteen soveltamisessa.

Suosituksista päivitetään linjauksen toisen, avoimia oppimis- ja opetuskäytäntöjä koskevan osalinjauksen julkaisemisen yhteydessä.

## TÄRKEITÄ PERUSASIOITA

Tekijänoikeussuojaa saa mikä tahansa teos, joka on ylittänyt niin sanotun teoskynnyksen. Teoskynnys ylittyy, jos teos on tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Tekijänoikeus muodostuu teoksen tekijälle: <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/syntyminen/>

Valokuvia, teosten esityksiä (esimerkiksi luentoja), äänitteitä, videotallenteita, luetteloita, tietokantoja sekä TV- ja radiosignaaleja suojaa lähioikeus. Lähioikeuden lisäksi näillä kaikilla voi olla myös tekijänoikeus, jos ne ylittävät teoskynnyksen. Lähioikeus ja mahdollinen tekijänoikeus muodostuvat näissä tapauksessa tuottajalle, joka voi olla oppilaitos.

Tekijöiden nimet on ilmoitettava tekijänoikeuslain ja avoimen lisenssin edellyttämällä tavalla. Henkilöiden kuvien käyttöön on hankittava suostumus.

## AVOIMEN OPPIMATERIAALIN TEKIJÄN NÄKÖKULMA

### Suunnittele avaaminen

Suunnittele oppimateriaalin avaaminen etukäteen:

- missä,
- miten ja
- millaisilla käyttöehdoilla oppimateriaali tai sen osa avataan.

Huomioi muun muassa nämä asiat:

**Voit avata vain sellaista materiaalia, jonka osalta sinä olet tekijä tai jonka olet saanut käyttöösi lisenssillä (käyttöluvalla), joka salli yhtä laajan käytön kuin lisenssi, jonka valitset avattavalle materiaalille.** Jos esimerkiksi aiot avata oman materiaalisi CC BY -lisenssillä ja käytät muiden materiaalia kuvituksena, tulee materiaalisi kuvien olla lisensoitu CC BY -lisenssillä.

**Oppimateriaalin avaamisesta lisensseillä päättää tekijä.** Tekijällä on myös oikeus luovuttaa tekijänoikeudet työnantajaorganisaatiolle, ellei oikeuksista ole sovittu erikseen jo ennen oppimateriaalin laatimista.

**Mikäli oppimateriaalilla on useampi kuin yksi tekijä, kaikilta tekijöiltä tarvitaan suostumus oppimateriaalin avaamiseen.**

**Merkitse käyttöluvan ehtona olevat tekijä- ja lähdetiedot.** Esimerkiksi jokaisessa CC BY -lisensoidussa kuvassa on hyvä kertoa, miten kuvan tekijä- ja lähdetiedot tulee ilmoittaa.

**Opiskelijoilta tulee saada lupa heidän tekemiensä materiaalien, kuten tekstien tai kuvien, käyttöön.**

Kysy, haluaako opiskelija tulla mainituksi tekstinsä tai kuviensa tekijänä. Jos opiskelija ei halua tulla mainituksi tekijänä, mutta saat luvan käyttää materiaalia nimettömänä, poista nimet ja mahdolliset muut opiskelijoiden henkilötiedot.

Jos opiskelijoista on otettu kuvia, huomaa, että opiskelijan valokuva, video tai äänitallenne on opiskelijan henkilötieto, jonka käsittelyyn tarvitset käsittelyperusteen, kuten opiskelijan suostumuksen.

**Minimoi henkilötietojen käsittely.** Vältä henkilötietojen käyttöä, jos oppimateriaali on mahdollista toteuttaa ilman henkilötietoja. Jos käsittelet henkilötietoja, huolehdi rekisteröidyn informoinnista ja lain mukaisesta käsittelyperusteesta. Mikäli käsittely perustuu suostumukseen, voit suostumuslomakkeessa kertoa GDPR 12. artiklan edellyttämät tiedot, kuten:

- henkilötietojen käsittelyn tarkoitus
- tietojen säilytysaika
- tietojen mahdollinen myöhempi käyttö
- mihin tietoja mahdollisesti luovutetaan
- kuka on rekisterinpitäjä.

### Avaaminen käyttäen avoimia lisenssejä

**Kerro aineiston yhteydessä, millaisilla käyttöehdoilla sitä voi käyttää.** Hyvä tapa tähän on liittää aineistoon Creative Commons eli CC-lisenssi. Creative Commons -lisenssin käyttö helpottaa oppimateriaalin laajaa hyödyntämistä ja tekijöiden meritoitumista. Ohjelmistot on lisäksi hyvä lisensoida vastaavilla open source -lisensseillä.

CC-lisenssit tarjoavat käyttäjille oikeuden käyttää materiaalia. Lisenssejä on sallivampia ja tiukempia: voidaan esimerkiksi joko kieltää tai sallia kaupallinen käyttö ja joko kieltää tai sallia muokkaaminen. Oppimateriaalin tekijät voivat määrittää käyttöehdot lisenssin avulla.

Kts. <https://creativecommons.fi/valitse/> ja <https://creativecommons.org/share-your-work/public-domain/freeworks/>

CC-lisenssin merkitsemisestä: <https://creativecommons.fi/lisenssien-kayttoohje/cc-lisenssin-merkitsemisohjeet/>

**Oppimateriaalin tekijä päättää, millä CC-lisenssillä materiaalin lisensioi.** Avoimia CC-lisenssejä ovat:

- **CC BY eli Nimeä (Attribution):** Tekijä antaa luvan muiden kopioida, välittää, levittää ja esittää teostaan sekä siitä muokattua versiota, kunhan tekijään ja teoksen lisenssiin viitataan linkittäen ja mahdolliset muutokset selkeästi ilmoittaen. Muokatut versiot eivät saa loukata alkuperäisen tekijän työn ominaislaatua.
- **CC BY-SA eli Nimeä (ByAttribution) ja JaaSamoin (ShareAlike):** Tekijä antaa luvan muiden kopioida,

välittää, levittää ja esittää teostaan sekä siitä muokattua versiota, kunhan tekijään ja teoksen lisenssiin viitataan linkittäen ja mahdolliset muutokset selkeästi ilmoittaen. Jos muokkaaja julkistaa muokatun version, se tulee julkistaa samalla lisenssillä. Muokatut versiot eivät saa loukata alkuperäisen tekijän työn ominaislaatua.

CC-lisensseihin kuuluu lisäksi teoksen jatkokäyttöä rajaavia lisenssejä. **EiKaupallinen (NC)** -ehto rajaa pois teoksen kaupallisen hyödyntämisen, muun muassa käytön kaupallisissa koulutustilanteissa. **EiMuutoksia (ND)** -ehto puolestaan estää muokattujen versioiden tekemisen teoksesta. Rajaavilla lisensseillä lisensoidut materiaalit eivät ole avoimia oppimateriaaleja, joissa käyttäjällä on määritelmällisesti aina oikeus kopioida, välittää, levittää ja esittää materiaalia ja siitä muokattuja versioita. Myös käyttöoikeuksiltaan rajatumpia oppimateriaaleja julkaistaessa CC-lisenssit ovat usein kätevin tapa ilmaista, mitkä oikeudet käyttäjällä on hyödyntää materiaalia.

On monia hyviä syitä käyttää CC-lisenssiä, joka antaa muille oikeuden muokata materiaalia:

- Muokkausoikeus helpottaa materiaalin sovittamista esimerkiksi toisenlaiseen opintojaksoon tai kurssiin.
- Muokkausoikeus mahdollistaa materiaalin kääntämisen toiselle kielelle, mikä lisää sen kansainvälistä hyödyntämistä.
- Muokkausoikeus mahdollistaa videotallenteiden tekstittämisen ja tekstien muuttamisen puhetallenteiksi, mikä parantaa näiden saavutettavuutta.

Jos oppimateriaalin tekijä päättää siirtää tekijänoikeuksia kokonaan tai osittain työnantajaorganisaatiolle, voidaan aineiston avaamisesta Creative Commons -lisenssillä sopia samalla. Jos työnantajalle myönnetään rinnakkaiset tekijänoikeudet, voi tekijä myös itsenäisesti päättää julkaista aineistojaan käyttämällä CC-lisenssejä itse.

## Yhteistyössä tehdyt oppimateriaalit

**Mikäli oppimateriaalilla on useampi kuin yksi tekijä, kaikilta tekijöiltä tarvitaan suostumus oppimateriaalin avaamiseen.**

**Opettajien välinen sopiminen:** Heti työskentelyn alussa kannattaa pohtia, miten oikeuksista sovitaan niin, että ne ovat mahdollisimman tarkoituksenmukaiset jokaiselle materiaalin laatimiseen osallistuneelle. Yksi mahdollisuus on rinnakkaiset tekijänoikeudet – sopiminen kokonaisuudesta voi tukea jokaisen yksilöllistä käyttöä paremmin. Jos muokkausoikeutta ei ole sovittu, ei ole oikeutta muun kuin oman osan muokkaamiseen ja käyttöön irrallaan muiden tuotoksista. Jos opettajat sopivat materiaalin avoimesta lisensoinnista esimerkiksi CC BY-SA -lisenssillä, he saavat samalla myös muokkausoikeudet koko materiaaliin.

## ORGANISAATIONÄKÖKULMA

### Sopiminen organisaatioiden välisessä yhteistyössä

**On hyvä sopia etukäteen oppimateriaalin avoimesta julkaisemisesta sekä siitä, missä avoin oppimateriaali julkaistaan (esimerkiksi millä verkkosivuilla). Yhteisesti tuotetuissa oppimateriaaleissa avoin julkaiseminen edellyttää aina kaikkien tekijöiden suostumuksen.**

Tekijänoikeus tekstiin tai kuviin syntyy sille yksittäiselle opettajalle, joka on tekstin kirjoittanut tai kuvat ottanut. Organisaatio voi sopia tekijänoikeudesta vain, jos organisaatiolle on ensin siirretty tekijänoikeus tai ainakin annettu käyttöoikeus ja oikeus myöntää aineistoon käyttölupia kolmannelle taholle. Jos aineisto CC-lisensoidaan, oikeuksien siirtäminen organisaatiolle ei ole tarpeen.

Oppimateriaalien päivittämiseen organisaatio tarvitsee myös oikeuden materiaalien muuttamiseen, minkä varmistaa esimerkiksi tarvittavat oikeudet myöntävä CC-lisenssi. Muutokset eivät saa loukata alkuperäisen tekijän työn ominaislaatua ja ne on selkeästi ilmoitettava. Lisäksi alkuperäinen tekijä on aina ilmoitettava.



**Kun organisaatiot yhteisesti tuottavat oppimateriaalia, on suunnittelussa huomioitava seuraavat asiat:**

Jos laaditaan yhdessä materiaalia, josta ei ole erotettavissa itsenäisiä, eri osioiden tekijöiden tekijänoikeudellisesti suojattuja tuloksen osia, on tärkeää sopia oikeuksista yhteisesti laadittuun teokseen. Yhteisesti laadituissa oppimateriaaleissa avoin julkaiseminen edellyttää aina kaikkien tekijöiden suostumuksen.

Jos kukin osatekijä laatii itsenäisen, kokonaisuudesta erotettavan, tekijänoikeudellisesti suojatun osan kokonaisuudesta, tarvitaan kunkin osan tekijältä vähintäänkin riittävät käyttöoikeudet suhteessa sovittavan oppimateriaalin avaamiseksi, jotta kokonaisuutta voidaan käyttää aiottuun tarkoitukseen.

Oppimateriaalien avaamisesta on hyvä sopia hankekohdaisesti. Oppimateriaalien avaaminen takaa työnantajalle tarvittavat käyttöoikeudet niihin, joten tekijänoikeuksista sopiminen työsuhteissa ei tässä tapauksessa ole tarpeellista.

Hankkeissa, joissa laaditaan avoimia oppimateriaaleja, tulee miettiä, käyttävätkö tekijät CC-lisenssejä materiaalin avaamiseen vai tarvitseeko oikeuksia siirtää tekijältä/tekijöiltä organisaatiolle. Kun tarkoitus on tuottaa avointa materiaalia, oikeuksien siirtäminen organisaatiolle ei ole tarpeen.

Ulkopuolista rahoitusta saaneissa hankkeissa on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että kaikkien hankkeeseen materiaalia tehneiden osalta aineisto on lisensoitu tarvittavat oikeudet myöntävällä CC-lisenssillä tai oikeudet tuloksiin on siirretty rahoituksen saajana olevalle organisaatiolle. Tämä koskee työntekijöitä, vierailijoita, opiskelijoita ja esimerkiksi työpajoihin osallistujia. Jos tekijänoikeuksia ei siirretä, tarvitaan kaikilta materiaalia tehneiden osalta riittävän laaja käyttölupa, jotta materiaalia voidaan käyttää aiottuun tarkoitukseen.

## Sopimisen periaatteita

**Jos hankkeessa on useita organisaatioita, sopivat organisaatiot hankkeen tulosten käytöstä ja immateriaalioikeuksien omistuksesta ja käytöstä.** Kukin organisaatio on velvollinen sopimaan omien työntekijöidensä, opiskelijoidensa ja mahdollisten alihankkijoiden, vapaaehtoisten yms. kanssa, miten näiltä henkilöiltä siirretään tarvittavat oikeudet organisaatiolle niin laajasti, että organisaatioiden välillä solmitut sopimusvelvoitteet voidaan toteuttaa. Lisäksi on sovittava:

- yhdessä tuotetun materiaalin muokkaus- ja päivitysoikeudet sekä vastuut
- käyttöehdot, joilla materiaalit julkaistaan.

**CC-lisenssin käyttö on mahdollista** myös organisaatioiden yhdessä tuottamissa materiaaleissa. Sopimuksella sovitaan: ketkä avaavat, miten tekijät näkyvät ja mitä CC-lisenssiä käytetään.

**Sopiminen organisaatioiden kesken voi tapahtua vain, jos oppimateriaalit on CC-lisensoitu tai riittävät oikeudet materiaaliin on muulla tavoin luovutettu organisaatiolle:**

Opettajan ja työnantajaorganisaation välillä on hyvä sopia jo suunnitteluvaiheessa:

- Saako organisaatio vain käyttöoikeudet vai myös muita oikeuksia.
- Mihin tarkoitukseen materiaalia käytetään.
- Jos oikeudet luovutetaan, miten pitkäksi aikaa ne luovutetaan.
- Mitä sovitaan mahdollisesta kaupallisesta käytöstä esimerkiksi täydennyskoulutuksessa.
- Mitä sovitaan materiaalin jakamisesta ja edelleen luovuttamisesta.
- Kenellä on oikeus muokata materiaalia.

## Korkeakoulujen yhteistyösopimus avointen oppimateriaalien suhteen

### Yhteistyösopimuksessa olisi hyvä sopia:

- Yhteistyön tarkoitus, tavoitteet ja toteutustavat
- Oppimateriaalin käyttöehdot
- Mahdollisista yhteisistä opintojaksoista:
  - miten yhteiset opintojaksot toteutetaan
  - kuka vastaa toteutuksesta
  - kuinka monta kertaa opintojakso toteutetaan ja kuinka usein (säännöllisyys).

Lisäksi sopimuksessa olisi sovittava, kenellä on oikeus tuloksiin, jos oppimateriaalien tuottamisprosessissa syntyy jotain uutta. Esimerkiksi uudet keksinnöt ja tavaramerkit kuuluvat muihin immateriaalioikeuksiin, kun taas Creative Commons -lisenssit koskevat ainoastaan tekijänoikeutta. Ellei muuta sovita, yhteisomistajuus tarkoittaa, että tulosten käytöstä sovitaan yhdessä.

### Lisäksi olisi hyvä sopia materiaalien muokkaus- ja päivitysoikeudet:

- Kuka saa muokata tai päivittää?
- Kuka vastaa materiaalin ajantasaisuudesta?
- Edellyttääkö materiaalin muokkaus toisen organisaation tai muun tahon hyväksyntää?
- Kenellä on oikeus käyttää päivitettyä tai muokattua materiaalia?

## OPISKELIJANÄKÖKULMA

**Opiskelijan teoksissa tekijänoikeus on opiskelijan.** Kuten muidenkin oppimateriaalin tekijöiden kanssa, myös opiskelijan kanssa on sovittava oppimateriaalin omistajuudesta, jos opiskelijan luoman sisällön osalta teoskynnys ylittyy.

**Opiskelija voi luovuttaa omistajuuden korkeakoululle.** Sopiminen olisi parasta tehdä suunnitteluvaiheessa ja viimeistään heti kurssin tai opintoprojektin alussa. Kurssin luonne ja immateriaalioikeuksia koskeva sopimus pohja on oltava opiskelijoiden tiedossa jo silloin,

kun he ilmoittautuvat kurssille. Joka tapauksessa sopimus on tärkeä tehdä ennen materiaalin tekemistä, sillä opiskelijalla on oikeus myös estää itse laatimansa materiaalin käyttö ja avaaminen. Jos useat opiskelijat ovat tehneet materiaalia yhdessä, tarvitaan sopimus käytöstä jokaisen opiskelijan osalta. On myös hyvä huomioida, että opiskelijan osallistuminen kurssille, jossa hän tekee materiaalia, ei saa edellyttää tekijänoikeuksien luovuttamista.

**Opiskelija voi myös käyttää CC-lisenssiä** oman materiaalinsa kohdalla, ellei muuta ole sopimuksella sovittu.

**Opiskelija tekijänä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti**, kun opiskelijan osuus ilmenee oppimateriaalissa. Opiskelijan kanssa sovitaan muokkaus- ja päivitysoikeudet sekä vastuut samoin, kuten muidenkin materiaalin tekijöiden kanssa.

## LIITE 2: LINJAUKSEN LUONNOSTELU

Linjauksen on luonnostellut Oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän kokoama työryhmä, jonka jäseniin kuuluivat:

Kaisu Clarot (Oulun yliopisto)  
 Minna Fred (Laurea-ammattikorkeakoulu)  
 Susanna Hasiwar (Oulun yliopisto)  
 Janniina Heinonen (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ)  
 Aino Helariutta (Laurea-ammattikorkeakoulu)  
 Ira Hietanen-Tanskanen (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ)  
 Ilmari Jauhiainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)  
 Joni Kajander (Suomen ylioppilaskuntien liitto)  
 Anne Kärki (Satakunnan ammattikorkeakoulu)  
 Leo Lahti (Turun yliopisto)  
 Anna Lindfors (CSC)  
 Jouni Markkula (Oulun yliopisto)  
 Paula Merikko (Opetushallitus)  
 Minna Niemi-Grundström (Tampereen yliopisto)  
 Seliina Päällysaho (Seinäjoen ammattikorkeakoulu)  
 Maria Rehbinder (Aalto-yliopisto)  
 Jarkko Toikkanen (Oulun yliopisto/Tieteentekijöiden liitto)  
 Tarmo Toikkanen (Open Knowledge Finland / Creative Commons Suomi / Suomen eOppimiskeskus / IT-kouluttajat)  
 Tarjaleena Tuukkanen (Hämeen ammattikorkeakoulu)  
 Marjo Vallittu (Jyväskylän yliopisto)  
 Salla Viitanen (Tieteentekijöiden liitto)

Linjauksen luonnostelun pohjana toimi erityisesti korkeakouluopettajille suunnattu avoin ennakkokysely, jossa kartoitettiin opettajien kokemuksia avoimista oppimateriaaleista sekä toiveita ja pelkoja tulevasta linjauksesta. Kyselyyn saatiin 108 vastausta.

Linjausryhmä on pyrkinyt noudattamaan linjaustyössä seuraavia arvoja:

- **Inhimillisuus** – linjauksessa rakenteet on pyritty mukauttamaan oppijoiden ja opettajien tarpeisiin eikä oppijoita ja opettajia rakenteisiin
- **Yhteisöllisyys** – linjaustyöhön on pyritty osallistamaan kaikki merkittävät sidosryhmät, kuten opettajat, oppijat ja organisaatiot
- **Monimuotoisuus** - linjauksessa pyritään mahdollistamaan monia tapoja toteuttaa avointa oppimista.



Tieteellisten seurain  
valtuuskunta

**tjnk**  TIEDONJULKISTAMISEN NEUVOTTELUKUNTA  
DELEGATIONEN FOR INFORMATIONSSPRINDING